

SANAL İLETİŞİM TEKNİĞİ İŞIĞINDA AŞK, “THE MAHREM PALACE” VE “BİR RÜYANIN ÖMRÜ KADAR” ANLATILARINA GENEL BİR BAKIŞ

Bilgin GÜNGÖR¹

ÖZET

Günümüzün bütün söylem alanlarında olduğu gibi edebiyat söyleminde teknolojinin ve özellikle de bilgisayar teknolojisinin izlerine rastlamak mümkündür. Bu teknoloji, edebiyat söylemini hem içerik hem de biçim açısından etkilemiş ve onun dilsel bileşkesini zenginleştirmiştir. Fakat bu hususta öne çıkan olgu, anlatılardaki teknik görünüm çerçevesinde belirir. Özellikle de postmodern Batı ve Türk anlatılarında söz konusu teknik görünüm, yeni bir teknikle bir arada somutlaşmaya başlamaktadır. Sanal iletişim tekniği adını verdiğimiz bu teknik; Facebook, Twitter gibi sosyal medya sitelerinden elektronik posta programlarına/uygulamalarına kadar pek çok sanal iletişim unsurunun edebi eserin biçiminde yer almasıyla ve dili bu çerçevede oluşturmasıyla karşımıza çıkar. Bu incelemede, sanal iletişim tekniği hakkında kısa bir betimleme yapılacak ve hemen ardından bu teknik çerçevesinde öne çıkan günümüz Türk anlatılarından üçü (Elif Şafak'ın Aşk romanı, Cemal Şakar'ın "The Mahrem Palace" ile Mehmet Kahraman'ın "Bir Rüyanın Ömrü Kadar" hikâyeleri) ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sanal iletişim tekniği, bilgisayar teknolojisi, iletişim, postmodern Türk anlatısı.

A GENERAL OVERVIEW OF AŞK, “THE MAHREM PALACE” AND “BİR RÜYANIN ÖMRÜ KADAR” IN THE LIGHT OF VIRTUAL COMMUNICATION TECHNIQUE

ABSTRACT

It is possible to come across the traces of technology, especially computer technology, in literary discourse as it is in all the discourse of today. This technology has influenced literary discourse both in terms of content and form, and has enriched its linguistic composition. However, the phenomenon that stands out in this issue is manifested in the frame of the technical description. Particularly in the postmodern Western and Turkish accounts, the technical appearance is beginning to be embodied by a new technique. This technique we give the name of virtual communication technique; from social media sites such as Facebook and Twitter to e-mail programs / applications, many virtual elements take place in the form of literary works, and the language comes out in this framework. In this review, a brief description of the virtual communication technique will be made and three of today's Turkish expressions (Elif Şafak's novel named Aşk, Cemal Şakar's story named "The Mahrem Palace" and Mehmet Kahraman's story named "Bir Rüyanın Ömrü Kadar") that stand out in this technical framework will be explained briefly.

Key Words: Virtual communication technique, computer technology, communication, postmodern Turkish narrative.

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
bilgingungor@comu.edu.tr

GİRİŞ

Bilgisayar teknolojisinin gelişmesi ve hayatımızı adeta kuşatır hâle gelmesiyle pek çok söylem alanı söz konusu teknolojinin unsurlarına doğru bir açılım göstermiştir. Hayatla en dolaylı yoldan bağlantısı olan edebi söylem için dahi bu durum kaçınılmaz olmuştur. Özellikle internet medyası ve sosyal paylaşım sitelerine ait unsurlar, edebiyatın hem içeriksel hem de biçimsel niteliklerine sirayet etmiş, böylelikle yazar ve şairlerin ortaya koyduğu eserlerde devasa, ucu bucağı belirsiz sanal atmosfer, estetik atmosfer içerisinde yer bulmuştur. Bir başka ifadeyle; sanal atmosfer, estetik atmosfer içerisinde erimeye başlamıştır. Fakat bu durumu, vulgar "mimesisçi" bir eleştirmen bakışıyla, toplumsal gelişmelerin edebiyattaki yüzeysel bir yansıması çerçevesinde değerlendirmek mümkün değildir. Özellikle de sanal iletişime dönük programların, sosyal medya sitelerinin/uygulamalarının edebi eserlerin estetik atmosferinde yer bulması, basit yansıma mantığının ötesine giderek ele alınabilir.

Sanal atmosferin insan hayatını en kolaylaştırıcı yönü olan ve küreselleşmenin belki de en büyük dayanak noktası şeklinde somutlaşan sanal iletişim olanaklarının, özellikle günümüzdeki edebi anlatıların teknik yapısında yankısını bulduğunu görebiliriz. Bu anlamda Messenger gibi e-posta programlarıyla ile çağdaş sosyologlardan Zygmunt Baumann'ın "kullanışlı, keyif veren bir tuzak"² olarak gördüğü Facebook, Instagram, Twitter gibi sosyal paylaşım siteleri öne çıkar: Bu veya benzer araçlardaki iletişim biçimleri söz konusu anlatılarda adeta yeniden-resmedilir; anlatı karakterlerinin birbirleriyle olan diyalogları bu araçlar etrafında ortaya konulur; böylelikle de karakterler-arası iletişimi sağlama hususunda işlev gören yeni bir teknik vuku bulur ki *sanal iletişim tekniği* olarak adlandırdığımız teknik de budur. Bu hususta örnek olarak, Michael Hübner'in bir cinnet olayını işlediği *Dürtü* romanına bakılabilir. Roman karakterlerinden Dirk, bilgisayarını kullandığı sırada ekranda bir "sohbet penceresi"nin çıktığına şahit olur. "Arka planı siyah" ve "eski DOS komut ekranlarına benz[eyen]" (Hübner, 2018: 140) bu sohbet penceresi aracılığıyla muhatabıyla görüşür. Bu görüşmeler, romanın estetik düzlemine olduğu gibi dâhil edilir:

">Vay, kimleri görüyorum. Umarım bu sefer benim küçük programım üzerinden sohbet etmemiz senin için sorun değildir. Grafiği öyle çok iyi değil ama kesinlikle izi sürülemez. Yani açık açık konuşabiliriz, eminim kafanda bir yığın sorun vardır. (...)

>>Neden ben?, neden benim ailem?

(...)"(Hübner, 2018: 140).

Liane Moriarty'nin anne-çocuk ilişkilerini ele aldığı *Küçük Ama Büyük Yalanlar* romanını da yine sanal iletişim tekniği hususunda örnek olarak ele alabiliriz. Bu romanda okuldan velilere gönderilen bir e-posta ile sanal iletişim tekniği somutlaşmış olur. Bu e-posta da aynı şekilde romanın estetik düzlemine alınır:

"Alıcı: BÜTÜN VELİLER

² Bauman'ın sosyal medya hakkındaki düşünceleri için bkz. Ricardo de Querol, "Zygmunt Bauman: 'Social media are a trap'", *El Pais (in English)*, 25.01.2016, https://elpais.com/elpais/2016/01/19/inenglish/1453208692_424660.html [Erişim Tarihi: 7.04.2018]

Gönderen: SOSYAL ETKİNLİK KOMİTEMİZ

Heyecanla beklenen 'AUDREY VE ELVIS' ETKİNLİK GECE'Sİ yarın akşam Okul Toplantı Salonu'nda, akşam saat 7'de başlıyor. (...)”(Moriarty, 2018: 276)

Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere sanal iletişim tekniği, bir anlamda, postmodern dönemin kolajcılığı ile benzerlikleri idrâk edilebilecek tekniklerden birisi olarak düşünülebilir. Bu bakımdan; metinlerarası bir “oyun” olarak³ kurgulanan postmodern dönem anlatılarında ilan, afiş, tabela, fotoğraf, resim, tablo gibi unsurların yanında adeta bir başka kolaj unsuru gibi belirir; dâhil olduğu anlatı söyleminin bileşkesi⁴ içerisinde erir. Ayrıca bu teknik; romantik dönemde ortaya çıkan, fakat Fredric Jameson’ın da vurguladığı gibi özellikle realist dönemdeki mektup-romanlarla belirginleşen mektup tekniğinin (Jameson, 2018: 156-157) evrime uğramış hâli olarak da değerlendirilebilir. Hâliyle de Ferdinand Brunetière’in edebiyat tarihini türlerin gelişimi üzerine oturtan “biyolog” mantığından⁵ hareketle söz konusu tekniğin doğuşu ele alınabilir: Artık birbirinden uzak bölgelerdeki/mekânlardaki anlatı karakterleri, gelişen teknolojilerin etkisiyle, mektuplarla değil sanal iletişim olanaklarından faydalanarak haberleşmekte, iletişim kurmaktadır. Böylelikle söz konusu karakterler arasındaki çatışma, dayanışma vs. gibi durumlar, sanal dünya etrafında belirir hâle gelmektedir.

Buraya kadar yaptığımız kısa açıklamalar ışığında, sanal iletişim tekniği çerçevesinde öne çıkan Türk anlatılarından üçünü ele alacağız. Bunlar; Elif Şafak’ın *Aşk* romanı, Cemal Şakar’ın *Kara* kitabındaki “The Mahrem Palace” hikâyesi ve Mehmet Kahraman’ın *Babamı Öldüren Şeyler* kitabındaki “Bir Rüyanın Ömrü Kadar” hikâyesidir. Bu üç eserde de birbirinden uzak mesafelerdeki karakterler, farklı sanal iletişim programları vasıtasıyla iletişime geçerler.

Aşkın “İletişimi”

Günümüzün öne çıkan popüler postmodern yazarlarından olan ve eserlerinde hem toplumsal (etnik, cinsellik algısı vs.) hem de bireysel (aşk, ölüm vs.) problemleri postmodern teknik ve imkânlarla kurgulaştıran (Çakır, 2007: 7-35) Elif Şafak’ın, Mevlana Celaleddin Rumi’nin hayatını ve onun tasavvuf kültürünü ele aldığı *Aşk* romanında sanal iletişim tekniği, e-posta programları çerçevesinde somutluk kazanır. Romanın “çerçeve”sinde yer alan ve Amerika’daki *RBT Yayınevi* editörünün “asistanının asistanı” olan Ella Rubinstein ile Mevlana üzerine kaleme aldığı romanı *Aşk Şeriatı’nı* Ella’nın çalıştığı yayinevine gönderen ve Hollanda’da yaşayan romancı Aziz Z. Zahara’nın konuşmaları e-posta üzerinden vuku bulur; böylelikle birbirinden uzak bölgelerde yaşayan söz konusu kişilerin arasındaki iletişim bir e-posta programının olanaklarıyla belirir. Hatta denilebilir ki çerçeve

³ Bu hususta bkz. Yıldız Ecevit, *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2011, s.71-79.

⁴ Çağdaş Rus edebiyat kuramcısı ve eleştirmeni Mihail Bahtin, romanı her tür söylemin bir araya geldiği bir söylemler bileşkesi çerçevesinde algılar. Bkz. Mikhail Bakhtin, *Karnavaldan Romana: Edebiyat Teorisinden Dil Felsefesine Seçme Yazılar*, Çev. Cem Soydemir, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2001, s.36-37. Bu bileşke durumu, hemen hemen bütün anlatılar için geçerli kabul edilebilir. Çünkü her bir anlatıda farklı alanlara ait birden pek çok söylem bir arada somutlaşır. Dolayısıyla sanal iletişim tekniği vasıtasıyla anlatıların estetik düzlemine dâhil olan sanal dünya söylemi de söz konusu bileşke durumuyla bir arada düşünülebilir. Bu noktada vurgulanan da işte bu gerçekliktir.

⁵ Brunetière’in bu çerçevedeki fikirlerinin özlü bir betimlenişi için bkz. “Ferdinand Brunetière”, New Advent, <http://www.newadvent.org/cathen/03010a.htm>. [Erişim Tarihi, 07.04.2018]

hikâyede Ella'nın Zahara'ya zamanla yakınlık duyması ve onun aşk, tasavvuf ile ilgili görüşleri karşısında hayranlık beslemesi, söz konusu olanaklar vesilesiyle ortaya çıkar. Sözelimi Ella, kendisine yayınevi tarafından gönderilen *Aşk Şeriatı* ile ilgili ilk izlenimlerini ve erken yaşta evlenmek isteyen kızıyla olan ilişkilerini Zahara'yla e-posta programı üzerinden paylaşır:

“Sevgili Aziz Z. Zahara,

Adım Ella. RBT Yayınevi’nde edebiyat editörünün asistanının asistanı olarak Aşk Şeriatı isimli romanınızı okuyorum. Aslında yeni başladım sayılır ama gayet keyifle ilerliyorum. Tabii bu sadece benim kişisel görüşüm. Yazdıklarımın editörlerin görüşlerini yansıtmadığını baştan belirtmeliyim. Benim sizin romanınızı baştan sevip sevmememin yayınlanması kararında etkisi fazla olmayacaktır.

Belli ki aşkın hayatın özü olduğuna inanıyorsunuz, sizin için başkaca önemli bir şey yok gibi. Ben aynı fikirde değilim ama faydasız tartışmalara girmek değil niyetim. Size yazma gereği duydum çünkü romanınızla yolumun kesişmesi tuhaf bir zamana rastladı. Şu sıralarda büyük kızımı genç yaşta evlenme fikrinden caydırmaya uğraşıyorum. Önceki gün erkek arkadaşına telefon açıp evlilikten vazgeçmeleri gerektiğini söyledim. Şimdi kızım benden nefret ediyor. Küstü, konuşmuyor. Muhtemelen siz kızıyla benden daha iyi geçinirdiniz, zira aşka bakışınız aynı gibi.

Şahsi sorunlarımı böyle pat diye anlattığım için kusuruma bakmayın. Niyetim bu değildi. Kişisel blog’unuzda (e-posta adresinizi oradan aldım) yazdığına göre Guatemala’daymışsınız. Dünyayı gezmek heyecan verici olmalı, Bir gün, Boston’a uğrayacak olursanız bizzat tanışmak, bir fincan kahve içip sohbet etmek isterim.

En iyi dileklerle,

Ella”(Şafak, 2009: 68-69)

Bu e-posta karşısında romancı Zahara sessiz kalmaz; Ella'ya Guatemala'daki “Momostenango adlı ücra bir köy”den yine e-posta ile cevap verir. Bu e-postada gezip gördüklerini aktarmakla birlikte tevekkül ve aşk konusu etrafında Ella'ya kızı ile ilgili olarak son derece “dervişâne” tavsiyelerde bulunur:

“Sevgili Ella,

Beklenmedik mesajın beni Guatemala’da, Momostenango adında ücra bir köyde yakaladı. Burası yeryüzünde hâlâ Maya takvimini kullanan sayılı yerleşim yerlerinden biri. Kaldığım pansiyonun karşısında bir dilek ağacı var. Dallarında akla gelebilecek her renkten ve desenden çaputun bağlı olduğu bu ağaca yerliler Kırık Kalpler Ağacı adını vermişler. Kalp yarası olanlar isimlerini bir kağıda yazıp, bu ağacın dallarına asıyor, derman bulmak için dua ediyorlar.

Umarım haddimi aşmıyorumdur ama mesajını okuduktan sonra dilek ağacının yanına gittim, kızınla aranızdaki anlaşmazlığı çözmeniz için dua ettim. İnsan sevdiklerinin iyiliğini istediği için onlara müdahale etmeden

duramıyor ama bunun bir faydasını görmüyor aslında. Kendi adıma ben, ancak başkalarına müdahale etmeyi bırakıp, 'tevekkül' ettiğim zaman rahat ettim, biliyor musun?

Pek çok insan için tevekkül etmek, pasif kalmak demek; hâlbuki tam tersine. Tevekkül, kabulün ve uyumun getirdiği som bir huzur hâlidir. Edilgen değil, etkindir. Kâinatta değiştiremeyeceğimiz, tam anlamıyla vakıf olamayacağımız hâller arz edebilir. Bu hâller de dâhil, tüm varoluşa aşkla yaklaşmak mümkün. En azından deneyebiliriz. Rumi aşkın hayatın can suyu olduğuna inanırdı. Öyleyse eğer, tek bir katresi bile heba olmamalı.

Maya takvimine göre bugün olağanüstü bir günmüş. Büyük değişimlerin, yepyeni, tazelenmiş bir bilincin müjdecisi. Güneş batıp gün sona ermeden bu mesajı yollamalıyım ki enerjisi kaybolmasın.

Dilerim ağacın dallarında sallanan ismin rengârenk çiçek açar. Hiç ummadığın anda, beklemediğin bir yerden çıkıverir aşk karşına.

Dostlukla,

Aziz" (Şafak, 2009: 81-82)

Ella ile Zahara arasında yukarıya aldığımız yazışma örneklerinden de anlaşılacağı gibi Şafak, sanal iletişim tekniğini adeta romantik ve realist anlatılardaki mektup tekniği gibi kullanır: Karakterlerin yazdığı cümleler, ifade kalıpları, sanal ortamlardaki yazışmalarda görüldüğünün aksine son derece düzenlidir. Hatta yer yer edebi söylemden de pay alır. Bu bakımdan Ella'nın ve Zahara'nın e-posta olarak yazdıkları, kısmen, edebi söylemin dışında değerlendirilemeyecek durumdadır. Şafak'ın sanal iletişim tekniği hususunda böyle bir tercihte bulunması, söz konusu karakterleri ait oldukları mesleklere göre konuşurma çabasının bir sonucu olarak düşünülebilir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Ella bir editör, Zahara ise bir roman yazarıdır. Hâliyle her ikisi de dille ve edebiyatla bir şekilde bağlantılı iki farklı mesleğe ait karakterlerdir. Bu açıdan söz konusu karakterlerin sanal ortamda yüksek dil bilinci ve edebiyat algısı doğrultusunda yazışmalarda bulunmaları doğal görülebilir.

Yozlaşmanın "Sanalcası"

Günümüzün önde gelen hikâye yazarlarından olan ve muhafazakâr bir duyuşla postmodern deneyselliği birleştiren (Örgen, 2014: 8-9) Cemal Şakar, 2016'da yayımladığı *Kara* kitabında yer alan "The Mahrem Palace" hikâyesinde, *The Mahrem Palace* otelinde tatil yapan isimsiz hikâye karakteri üzerinden özellikle son dönemlerde dindarlar arasında konformizme saplanmış olanlardaki yozlaşmayı, duyarsızlığı temel sorunsal olarak işlerken, bu duruma uygun olarak, sanal iletişim tekniğinin olanaklarından oldukça net bir şekilde yararlanır. Hikâyenin -söz konusu olumsuz niteliklere sahip dindarların adeta bir sembolü olarak beliren- baş-karakter "tatil keyfini" sosyal medya üzerinden arkadaşlarıyla paylaşmak ister; bundan ötürü de Instagram, Twitter ve Facebook'a yönelir:

"Telefonun kamerasını açıyor. Ufka doğru çeviriyor. Göbeği kadraja girince canı sıkılıyor. Göbek çapı kaç şeyi diyorum geçince kalp krizi riski artıyordu. Aman canım diyorum. Kamerayı hafif yukarı kaldırıyor. Kadraja

dizleriyle parmak uçları; kumsalı yalayan minik dalgalar; ikinci güneşiyle ufka doğru moraran deniz; birkaç bulut kümesiyle gök giriyor. 'deniz, gök ve ben' başlığıyla Instagram'da yayımlıyor.

İnsagram Twitter'a, Twitter Facebook'a bağlı.

Şimdi her yerde.

Pusuya yatıp bekliyor.

Durmadan açık sayfaları yeniliyor."(Şakar,2016: 42-43)

Yazar, isimsiz baş-kişinin söz konusu paylaşımından sonra sosyal medya platformlarında yaptığı "yorumlaşma"ları da estetik düzlemde somutlaştırır. Böylelikle hikâyenin dili, bu kısımda, adeta sosyal medyanın zaman zaman savruk, özensiz ve belli emojilerle kurulmuş dili çerçevesinde belirmiş olur; bir başka ifadeyle sosyal medya söyleminin –bugünkü tabirle- "klavye sürçmesi" ile malûl yanları hikâyenin estetik düzlemine eklenir. Bu da hikâyede –Aşk romanının kurgusunda yer alan e-posta yazışmalarındaki aksine- sanal atmosferdeki genel dil anlayışına uygun bir dilsel tutumun somutlaşması olarak okunmakla birlikte sosyal medyanın estetik düzlemde söylem açısından belirgin bir yansıma alanı bulduğunu gösterir:

"İşte ilk yorum:

abi ora nere:

Antalya; tesisin adını yanlış yazmamak için geriye dönüp bakıyor. Tabelaya baka baka harf harf yazıyor: The Mahrem Palaca.

iyiymiş...adını çok duydukta ama gitmek bi nasip olmadı....

en kısa zamanda olur inş//

ayaklarınıda dayamışssın ufka, ohhhh missss:)

özledik,, ne zaman dönüyorsunuz?

sayılı gün bitti bile.... Haftasonu işaalah." (Şakar, 2016: 43)

Şunu da belirtmek gerekir ki, Şakar'ın söz konusu hikâyesinde sosyal medya, belli yönleriyle bir konformizm enstrümanı olarak da belirir. Daha açık bir şekilde söylemek gerekirse; hikâyedeki sanal iletişim tekniği, sadece uzak bölgelerdeki anlatı karakterleri arasında iletişim bazında değil, aynı zamanda konformist, çevresine duyarsızlaşmış ve yozlaşmış bireylerin söz konusu karakter niteliklerini yansıtmaya bazında da bir işleve sahip olur. Dolayısıyla teknik, nadiren görülecek şekilde, çok-işlevselliğe kavuşur.

"Bir Rüyanın Ömrü Kadar" Sanal Sohbet

Günümüz hikâyecilerinden Mehmet Kahraman'ın *Babamı Öldüren Şeyler* kitabında yer alan ve birbirinden uzakta kalmış iki okul arkadaşının bir sosyal medya platformu üzerinden yaklaşık 9 aylık bir süre zarfında

iletişiminin konu edildiği "Bir Rüyanın Ömrü Kadar" hikâyesinde, sanal iletişim tekniği en başat anlatım tekniğidir. Öyle ki söz konusu hikâye, baştanbaşa sanal iletişim tekniğinin kullanımıyla estetik düzlemine kavuşmuştur. Dolayısıyla sanal iletişim tekniği, yukarıda ele aldığımız iki örneğe nazaran burada daha net bir şekilde görülmektedir.

Hikâye kurgusundaki iki karakterden biri ABD'de doktora yapan ve Michigan Üniversitesi'nde öğretim üyeliğinde bulunan Naci Özler; diğeri ise çeşitli sektörlerde çalışmış olmakla birlikte öğretmenliğe yeni atanmış olan Erhan Aydoğdu'dur. Naci Özler'in sosyal medya platformundaki mesajlaşmalarda yazdıkları son derece düzenlidir; Erhan Aydoğdu'nun yazdıklarında ise bir düzenlilik olmakla birlikte görece savruk, özensiz ve emoji bir dil karşımıza çıkar. İşte sanal iletişim tekniğinin söz konusu hikâyedeki pratiğinde dil açısından -Aşk romanındaki gibi- mesleğe uygunluk durumunun somutluk kazandığı düşünülebilir. Bu hususta, Naci Özler ile Erhan Aydoğdu'nun hikâyenin henüz başındaki yazışmalarını ele alabiliriz. Naci Özler, kendi hayatındaki değişimlerden bahsettiği ve dostuna tavsiyelerde bulunduğu iletişimde neredeyse hiçbir gramer hatasına sapmaz; son derece düzgün bir Türkçeyle duygu ve düşüncelerini dile getirir:

"14 Mart 2010

Naci Özler

14/03/2010 01:18

Hiçbir şey istediğin gibi olmuyor dostum. Fazla seçeneğin de yok zaten. Bir tercih yapıyorsun ve o tercihin sonucunu beklemeye başlıyorsun. Hayat senin elinde değil, ben buna inanıyorum. Haberin var mı bilmiyorum, koskoca bir sene dershaneye gidip üniversite sınavına çalıştım. Her şey iyi gidiyordu. Deneme sınavlarından yüksek puan alıyordum. İl genelinde ilk yirmi arasına giriyordum. İstekliydim de, belki hırslı demek lazım. Ne oldu? Sınavı dahi bitiremedim. Biliyorsun işte. Sınav esnasında hastalandım ve yarıda çıkmak zorunda kaldım. Şimdi bu tercihi ben mi yaptım. Ne olacağını bilemiyor ki insan. O gün kötü olarak düşündüğüm olay bana başka kapılar açtı. Çok üzüldüm. Kahroldum. Sınavdan yüksek puan alsaydım ne olacaktım. Muhtemelen avukat. Tutarsa. Ama şimdi daha iyi konumdayım. Buna ne dersin?

Gönlüne göre iş bulmak zor, bunu kabul ediyorum. İnsan sevdiği işte çalışırsa başarılı olabilir. Ama kim sevdiği işte çalışabilmiş? Memur olmaktan başka iyi bir iş yok. Özel sektör kalifiye eleman hariç herkese asgari ücret verir. Bir aile nasıl geçinir onunla. Mümkün mü? Yaşadıklarını anlayabiliyorum ya da en azından anladığımı sanıyorum. Her şeye rağmen sonun güzel olmuş memnun oldum. Bildiğim kadarıyla haftalık on beş saat derse girme zorunluluğunuz var. Gerçi bu devirde öğrenciyle uğraşmak zorunluluğumuz var. Gerçi bu devirde öğrenciyle uğraşmak zordur ama olsun, bence en iyi yapılacak işlerden biri öğretmenlik. Sevindim senin adına.

Arkadaşlardan görüştüğün var mı? Kimlerle? Neler yapıyorlar? Ben bir tek Yunus'la görüşüyorum. Okuldan beri hiç irtibatı koparmadık. Başka kimseyle görüşmüyorum. Dağıldık gittik. Senin var mı konuştuğun? Neler yapıyorlarmış anlatsana. Eskileri tazeleyelim." (Kahraman, 2018: 103-104)

Erhan Aydoğdu'nun iletisinde ise küçük harf-büyük harf ayrımı, noktalama işaretleri kullanımı gibi ilkeler göz ardı edilir. Böylelikle söz konusu ileti, Naci Özler'in iletisinin gramer açısından adeta negatifi olarak somutlaşır:

"15 Mart 2010

Erhan Aydoğdu

15/03/2010 09:21

benim de görüştüğüm fazla kişi yok. cemal ve ismail var, onlarla da iki üç ayda bir. cemal iyi, aynı neşeli hâliyle hayatına devam ediyor. sanırım hiç yaşlanmayacak o. beş çocuğu var. yaz tatilinde gidiyorum yanına. yemek söylüyor çay ve bir iki saat muhabbet. İsmail afyon merkezde dolmuşçuluk yapıyor, onunla kırk yılda bir. iki çocuğu var. teyzenin kızıyla evli. ibrahim ve yakupla da face arkadaşız. arkadaşlık isteği göndermek ve bu isteği onaylamak dışında konuşma girişimimiz olmadı. okulda da pek aram yoktu. demek ki insan elektrik alamadı mı alamıyor. ☺"(Kahraman, 2018: 104)

Fakat konuşma ilerledikçe Erhan Aydoğdu, kısmen de olsa büyük harf-küçük harf ayrımına uymaya ve daha düzenli cümleler kurmaya başlar; böylelikle de dili, kısmen de olsa Naci Özler'in diline yaklaşır. Gramer hataları giderek bir azalma belirtisi gösterir. Bu bağlamda Erhan Aydoğdu'nun Naci Özler'e dil konusunda imrenmeye başladığını; dolayısıyla da Naci Özler'in sanal mecrada dostu karşısında dil bilinci açısından –Michel Foucault'nun terminolojisinden hareketle ifade edersek- bir *mikro iktidar*⁶ kurmuş olduğunu düşünebiliriz. Özellikle de Erhan Aydoğdu'nun sondan bir önceki iletisinde söz konusu mikro iktardan kaynaklı "uyanana" dil bilinci net bir şekilde açığa çıkar:

"22 Nisan 2010

Erhan Aydoğdu

22/04/2010 20:19

Öyle deme, herkes kaldırabileceği kadar yüklenir. Senin kaldırabileceğinle benimki bir değil.

Sonun ne olacağını kimse bilemez. Bir rüyanın ömrü kadar hayat yaşıyoruz. Seçimler yapıyoruz, bilinçli veya bilinçsiz, o seçimin neticesini karşımızda buluyoruz. Biraz da yetişme tarzımızla alakalı bir durum bu. her ne kadar çok iyi imkânlarım olmasa da kararlarımı hep kendim verdim, sonuçlarını da kendim yaşadım. babam köyde kalmamı istemişti üniversiteyi kazanamayınca ama kalmadım. kavga etmedik lakin güzellekle de ayrılmadık. kırıldı ikma ettim sonuçta onu. sonrasında yaşadığım hayal kırıklıklarını ise kendim göğüsledim. Ona hiçbir şey yansıtmadım. Babam bana her zaman güvendi. kararlarımı destekledi. kendi işimi kendim görmem hususunda yüreklendirdi. Belki onun etkisi, bilemiyorum, ama ben denedim. çok iş değiştirdim. hangi işin bana uygun olduğunu bu denemeler sayesinde öğrendim. herkesin böyle olması mümkün değil. o yüzden hayata geç atıldım."(Kahraman, 2018: 110)

⁶ *Mikro iktidar*, Foucault'nun terminolojisinde, toplumsal açıdan *makro iktidar* dışında kalan küçük iktidar alanlarını imlemektedir. Bkz. Michel Foucault, *Büyük Kapatılma*, Çev. Ferda Keskin-İşık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2007. s. 175.

Kahraman'ın hikâyesinde sanal iletişim tekniği bağlamında öne çıkan bir diğer önemli nokta ise, sanal iletişime dönük emojilerin ve bundan da öte jargonların Aşk romanına ve "The Mahrem Palace" hikâyesine nazaran daha yoğun kullanımınıdır. "Konuşma başlangıcı", "arkadaşlık isteği", "arkadaşlık isteği onaylama" gibi özellikle sosyal paylaşım sitelerinde görülen jargonlar, hikâyenin estetik düzlemine serpiştirilmiş vaziyettedir. Bu açıdan Kahraman'ın hikâyesinin, diğer örneklerden daha "gerçekçi" veya "gerçeğe uygun" olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Bilgisayar teknolojisinin getirilerinden birisi olan sanal dünya, her tür söyleme olduğu gibi edebi söyleme de tesir eder. Özellikle günümüz edebiyatında içerik ve biçim açısından sanal dünyaya ait unsurların yer yer kullanıldığı görülür. *Sanal iletişim tekniği* olarak adlandırdığımız anlatım tekniği de sanal iletişim programlarındaki/uygulamalarındaki iletişim biçimi unsurunun edebi eserlerin estetik düzlemine belli ölçülerde dâhil olmasıyla somutlaşır. Günümüzün postmodern sanat alanı çerçevesinde ortaya çıkan edebi anlatılarda gördüğümüz bu teknik, romantik dönemde ortaya çıkan ve realist dönemde oldukça belirgin hâle gelen mektup tekniğinin dönüşüme uğramış hâli olarak da idrak edilebilir.

Sanal iletişim tekniği çerçevesinde günümüz Türk edebi anlatısında öne çıkan eserlerden üçünü -Elif Şafak'ın *Aşk* romanı, Cemal Şakar'ın *Kara* kitabındaki "The Mahrem Palace" hikâyesi ve Mehmet Kahraman'ın *Babamı Öldüren Şeyler* kitabındaki "Bir Rüyanın Ömrü Kadar" hikâyesi- ele aldığımızda, karşılaştıklarımızı şöyle özetleyebiliriz: Söz konusu teknik *Aşk* romanının "çerçeve"sinde bir e-posta programı üzerinden gerçekleşir; burada iki karakterin kendi mesleklerine uygun olarak birbirleriyle yazışması durumu göze çarpar. "The Mahrem Palace" hikâyesinde Facebook, Twitter, Instagram gibi bir sosyal paylaşım platformları üzerinden iletişim gerçekleşir; söz konusu teknik bu bağlamda salt karakterler-arası etkileşimi sağlamakla değil, aynı zamanda duyarsızlığın, yozlaşmanın boyutlarını okurlarına gösterme işleviyle öne çıkar. "Bir Rüyanın Ömrü Kadar" hikâyesinde ise sanal iletişim tekniğinin diğer iki eser nezdinde görece daha yoğun bir şekilde belirdiğini ve hatta birincil anlatım tekniği olarak konumlandığını söyleyebiliriz. Ayrıca *Aşk* romanındaki gibi mesleğe uygun bir dil bilincinin "yazışma"lara aksettiği hikâyede, özellikle sosyal paylaşım sitelerine özgü emojiler ve jargonlar da görece yoğun bir kullanım alanına sahiptir.

KAYNAKÇA

Bakhtin, Mikhail (2001). *Karnavaldan Romana: Edebiyat Teorisinden Dil Felsefesine Seçme Yazılar*, Çev. Cem Soydemir, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Çakır, Vecihe (2007), *Elif Şafak'ın Romanlarının Tematik Açısından İncelenmesi*, Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

de Querol, Ricardo (2016). "Zygmunt Bauman: 'Social media are a trap'", *El Pais (in English)*, 25.01.2016, https://elpais.com/elpais/2016/01/19/inenglish/1453208692_424660.html [Erişim Tarihi: 7.04.2018].

Ecevit, Yıldız (2011). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

"Ferdinand Brunetière". *New Advent*, <http://www.newadvent.org/cathen/03010a.htm>. [Erişim Tarihi, 07.04.2018].

Foucault, Michel (2007). *Büyük Kapatılma*, Çev. Ferda Keskin-Işık Ergüden, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Hübner, Michael (2018). *Dürtü*, Çev. Anıl Alacalıoğlu, İstanbul: Pegasus Yayınları.

Jameson, Fredric (2018). *Gerçekçiliğin Çelişkileri*, Çev. Orhan Koçak, İstanbul: Metis Yayınları.

Kahraman, Mehmet (2018). *Babamı Öldüren Şeyler* Ankara: Hece Yayınları.

Moriarty, Liane (2018). *Küçük Ama Büyük Yalanlar*, Çev. İstem Erdener, İstanbul: Hep Kitap.

Örgen, Ertan (2014). "Cemal Şakar'ın Öykülerinde Yapı", *Yeni Türk Edebiyatı*, S: 10, İstanbul, Ekim 2014.

Şafak, Elif (2009). *Aşk*, İstanbul: Doğan Kitap.

Şakar, Cemal (2016), *Kara*, İstanbul: İz Yayıncılık.

